

**ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱԿՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ 2022**

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԹԵՄԱ «Երեխայի մտածողության, խոսքի և հաղորդակցման կարողությունների ձևավորումն ու զարգացումը հեքիաթների միջոցով»

ԱՌԱՐԿԱ Մայրենի

ՅԵՂԻՆԱԿ Կարինե Աբրահամյան

ՄԱՐԶ Արագածոտն

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԶԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆ Աղձքի միջնակարգ դպրոց

ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՈՂ Լիլիթ Մալխասյան

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն -----	3
Թեմայի արդիականությունը -----	4
ԳԼՈՒԽ 1. Երեխայի մտածողության, խոսքի և հաղորդակցման կարողությունների ձևավորումն ու զարգացումը -----	6
ԳԼՈՒԽ 2. Չեքիաթների դերը երեխայի մտածողության, խոսքի և հաղորդակցության զարգացման գործում -----	9
2 .1 Չեքիաթի դաստիարակչական նշանակությունը երեխայի զարգացման գործում -----	9
2. 2 Չեքիաթի, որպես երեխայի զարգացման միջոցի, կիրառման նպատակը ---	10
2.3. Չեքիաթների տեսակները -----	12
Դասի պլան -----	16
Գործնական համատեքստ -----	20
Եզրակացություն -----	21
Օգտագործված գրականություն -----	22

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

<<Այն ամենը,ինչին նայում ես,կարող է հեքիաթ դառնալ,և դու կարող ես պատմություն կերտել այն ամենից,ինչին դիպչում ես>>

Հանս Քրիստիան

Անդերսեն

Հեքիաթներ սիրում են բոլորը՝ թե մեծերը,թե՝ փոքրերը:Հսկայակայական է հեքիաթի դերն ու նշանակությունը մարդու կյանքում:Հեքիաթները ստեղծվել են շատ վաղուց,ժողովրդի կողմից:Այն որպես բանավոր գրույց փոխանցվել է սերնդե սերունդ և եկել հասել է մինչև մեր օրերը:Հեքիաթների ստեղծման պատճառ են

հանդիսացել մարդկանց երազանքները,իղծերը,դժվար ապրելակերպը,ձգտումն առավել լավ, բարվոք կյանքի:Վաղ ժամանակներից մարդիկ երազել են կառավարել բնության ուժերը,ըմբռնել աշխարհում տեղի ունեցող ամեն ինչ,երազել են ազատ աշխատանքի,արդարության և երջանկության մասին:Բոլոր երկրներում մարդկանց երազանքները նման են եղել,բայց ամեն մի ժողովուրդ դրանք արտահայտել է յուրովի:Ժողովրդական այդ երազանքներից ու ակնկալիքներից էլ ծնունդ է առել հեքիաթների զարմանահրաշ աշխարհը,որն ապրում ու գոյատևում է իր հատուկ օրենքներով:

Թեմայի արդիականությունը

Թեման շատ արդիական է,որովհետև հեքիաթները միշտ հետաքրքրել են բոլորին:Յեքիաթն այն հզոր միջոցն է ,որը կապ է ապահովում տարբեր ժամանակահատվածներում ապրած մարդկանց միջև:Յեքիաթների միջոցով, դարեր շարունակ սերունդների մեջ դաստիարակել են բարություն,սեր,հարգանք աշխատանքի և աշխատավոր մարդկանց հանդեպ:Յեքիաթը մանկությունը հարստացնող հրաշք է,այն երեխայի մեջ մշակում է ճաշակ, հղկում է բնավորությունը, հարստացնում է գիտելիքները, սերմանում շիտակություն ,ազնվություն,հայրենասիրություն:Այսօր էլ շարունակում են ստեղծվել հեքիաթներ ,որոնք հուզում են ընթերցողին իրենց անմիջականությամբ, պարզությամբ ու լավատեսությամբ:

Աշխատանքի նպատակը

Յեքիաթների ունկնդրմամբ երեխաների մեջ ձևավորել անհրաժեշտ հարուստ բառապաշար,զարգացնել երևակայությունը և ստեղծագործական միտքը:

Աշխատանքի

խնդիրները

1.Երեխայի մտածողության,խոսքի և հաղորդակցման կարողությունների

ձևավորման գործընթացի առանձնահատկությունների ուսումնասիրություն,
2. Երեխայի զարգացման գործում հեքիաթի դաստիարակչական նշանակության
վեր հանում:

3. Կիրառելով անհրաժեշտ մեթոդներ, հեքիաթների ուսուցումը դարձնել առավել
մատչելի ու հեշտ:

Աշխատանքի մեթոդաբանական հիմքերը

Աշխատանքը կատարել էմ համադրական և վերլուծական մեթոդների
օգնությամբ, ուսումնասիրության ենթարկելով երեխայի

կրթադաստիարակչական ողջ ընթացքը՝ վեր հանելով այդ գործընթացում
հեքիաթների ունեցած ողջ դաստիարակչական նշանակությունը: Աշխատանքում

փորձ է կատարվել տեսականորեն առաջադրել հեքիաթների գործնական

կիրառելիությանը նպաստող մի շարք տեսակետներ, կատարվել է

ընդհանրացում:

Գլուխ1. Երեխայի մտածողության,խոսքի և հաղորդակցման կարողությունների ձևավորումն ու զարգացումը

Մանկության շրջանում յուրաքանչյուր երեխայի ամենակարևոր ձեռքբերումներից մեկը մայրենի լեզվին տիրապետելն է: Լեզուն միջոց է,որի օգնությամբ մարդիկ հաղորդակցվում են միմյանց հետ, փոխանակում մտքեր և հասնում փոխադարձ ըմբռնման:Երեխայի խոսքի զարգացման մեթոդը ներառում է ոչ միայն երեխայի ուսուցումը իր սեփական մտքերի տրամաբանական ներկայացման մեջ,այլև իր բառապաշարի համալրումը,իսկ խոսքի զարգացման հիմնական միջոցներն են հեքիաթները,ուսումնական և դերային խաղերը: Յուրաքանչյուր երեխա մայրենի լեզվի բանավոր խոսքին տիրապետում է կյանքի առաջին մի քանի տարիներին:Իսկ ահա խոսքի զարգացման ընթացքում շրջապատի հետ շփման,հաղորդակցման արդյունքում ձևավորվում են երեխայի խոսքային հաղորդակցական ունակությունները, զարգանում է նրա բանավոր խոսքը:Իսկ ձեռք բերած փորձն ու հմտությունը,մտածողությունը,ներքին զգացողությունները դասարանում լուսավոր, ստեղծագործական,զվարճալի, ուրախ միջավայր են դառնում: Զարկ է նշել,որ խոսքի զարգացման հիմնական խնդիրներն են խոսքի հնչյունային ընկալման դաստիարակումը,բառապաշարի ձևավորումը, խոսքի քերականական կառուցվածքի յուրացումը,կապակցված խոսքի քերականական կառուցվածքի յուրացումը,կապակցված խոսքի զարգացումը և ծանոթացումը գեղարվեստական գրականության հետ:

Երեխայի խոսքի զարգացումը հոգեկան բարձր իմացական գործընթաց է և սերտորեն կապված է մտածողության հետ:խոսքն ունի զարգացման իր փուլերը, որոնք ընթանում են երեխայի տարիքային առանձնահատկություններին համապատասխան:Ծատ կարևոր է զարգացնող խոսքային միջավայրի առկայությունը,որը կոչված է բավարարելու երեխաների պահանջը առարկաների, երևույթների և իրադարձությունների մասին ստացված

տեղեկությունների վերաբերյալ դուրս գալով իրենց համար սովորական դարձած միջավայրի սահմաններից, և որի համար անհրաժեշտ է նպաստել երեխայի հետաքրքրության ձևավորմանը խոսքի զարգացման անկյունում տեղադրելով հետաքրքիր նյութեր, իրեր, գրքեր նկարներ, որոնք կնպաստեն ու կխթանեն երեխայի խոսքային գործունեությունը: Նաև պետք է լսել երեխային, ճշտել պատասխանները, հուշել որոշակի բառերը և օգնել տրամաբանորեն ու հասկանալի կառուցելու խոսքը:

Անհրաժեշտ է օգնել երեխային՝ բարյացկամորեն շփվելու հասակակիցների հետ, արտահայտելու վերաբերմունքը: Ինչ վերաբերվում է խոսքի զարգացման մեթոդաբանական սկզբունքներին, ապա նշենք, որ երեխայի խոսքի ձևավորման գործընթացը կառուցվում է ոչ միայն ընդհանուր դիդակտիկական, այլև որոշակի մեթոդական սկզբունքների հիման վրա, որոնցով ղեկավարվելիս ուսուցիչն ընտրում է համապատասխան մեթոդները, հնարներն ու միջոցները: Իսկ այդ սկզբունքներն էլ ելնում են երեխայի լեզվի և խոսքի յուրացման օրինաչափություններից և արտացոլում են մայրենի լեզվի ուսուցման առանձնահատկությունները:

Չպետք է մոռանալ, որ յուրաքանչյուր երեխայի խոսքը զարգանում է նրա ամենօրյա հաղորդակցման ընթացքում, այլ կերպ ասած՝ երեխայի համար խոսելու, հաղորդակցվելու բնական և իրական դրդապատճառները պետք է լինեն շփվելու, իմանալու, տպավորությունները կիսելու, իր այս կամ այն կարիքը հոգալու բնական պահանջմունքները, ուստի երեխայի հետ շփումը, ինչպես նաև դասերը պետք է կառուցվեն բնական հաղորդակցման վրա, քանի որ բնական հաղորդակցման հնթացքում հաշվի է առնվում երեխայի ցանկությունը, հետաքրքրությունը, ինչը խոսքային գործունեության բնական դրդապատճառներ է ծնում և բարձրացնում արդյունավետությունը: Իսկ ահա ուսուցչի խնդիրն է ստեղծել այնպիսի իրավիճակներ, որ երեխան հաղորդակցվելու պահանջ ունենա և ուսուցման յուրաքանչյուր գործողություն պարունակի դրական մոտիվ: Երեխայի խոսքի զարգացումը կարող է լինել մի քանի մակարդակներում: Առաջինը կառուցվածքայինն է, որը ենթադրում է լեզվի համակարգի տարբեր մակարդակների ձևավորում՝

հնչյունաբանական, քերականական: Մյուսը ֆունկցիոնալ մակարդակն է, որը ենթադրում է հաղորդակցական խոսքի զարգացումը, կապակցված խոսքի ձևավորում, այսինքն՝ մենախոսական կարողությունների՝ երբ երեխան ինչ որ բան է պատմում, և երկխոսական կարողությունների զարգացումը: Յաջորդ մակարդակը ճանաչողական կամ կոգնիտիվն է, երբ լեզուն և խոսքը ծառայում են իմացությանն ու ճանաչողությանը, այսինքն գիտելիքներ ձեռք բերելուն:

Լեզվի հիմնական

միավորներն են հնչյունը, վանկը, բառը, բառակապակցությունը, նախադասությունը, տեքստը: Ըստ այդմ էլ, երեխայի խոսքի զարգացման խնդիրները կարող են լինել խոսքի հնչյունային կուլտուրայի դաստիարակումը, բառապաշարի զարգացումը, խոսքի քերականական կողմի, այսինքն՝ քերականական կառուցվածքի ընկալման ձևավորումը, կապակցված խոսքի զարգացումը՝ մենախոսություն և երկխոսություն, խոսքի և լեզվի տարրական գիտակցման ձևավորումը, գեղարվեստական գրականության հետ ծանոթացումը: Այս կետերից առավել մանրամասն կանրադառնանք վերջինին, քանի որ խոսքի զարգացման խնդիրների մեջ իր առանձնահատուկ տեղն ունի գեղարվեստական խոսքի հետ երեխայի ծանոթացումը: Այստեղ խոսքը նախ և առաջ հեքիաթների մասին է:

Այն մեծ նշանակություն ունի երեխայի անձի ձևավորման համար, որպես երեխայի խոսքի հարստացման սկզբնաղբյուր: Գեղարվեստական գրականությունը հարստացնում է երեխայի բառապաշարը, զարգացնում է պատկերային խոսքը, ճաշակը և նպաստում բարոյական հասկացությունների ձևավորմանը:

ԳԼՈՒԽ 2 Յեքիաթների դերը երեխայի մտածողության, խոսքի և հաղորդակցման կարողությունների զարգացման գործում

2.1 Ինչ է հեքիաթը. Յեքիաթը երեխաների համար գոյություն ունեցող միակ իրականությունն է: Յեքիաթն ունի աշխարհաճանաչողական մեծ նշանակություն: Երեխաների համար դժվար է ընկալել իրականությունը, ուստի այն նրանց մատուցվում է հեքիաթների միջոցով: Յեքիաթը ժողովրդական բանահյուսության տեսակներից մեկն է, որը սկզբում եղել է բանավոր, այնուհետև մշակվել և գրավոր ներկայացվել է մարդկությանը: Յեքիաթը մարդու մոտ մշակում է դրական զգացողություն, ճաշակ, տանում է դեպի բարու հաղթանակը չարի նկատմամբ: Այն ինչ կյանքում անհնար է եղել տեսնել, մարդիկ ցանկացել են տեսնել հեքիաթներում: Յեքիաթով սկսվում է երեխայի ծանոթությունը արտաքին աշխարհի հետ: Ցանկացած հեքիաթ պատմություն է մարդկանց փոխհարաբերությունների, մեր կյանքում գործող օրենքների մասին: Միաժամանակ այդ բոլորը ներկայացվում են երեխայի համար հասկանալի լեզվով: Յեքիաթի շնորհիվ զարգանում է երեխայի երևակայությունը և ստեղծագործելու ունակությունը: Լավ հեքիաթը կյանքի ծնունդ է՝ խաղ, արկած, հրաշք... հեքիաթի թեմաներն անվերջ են: Երեխան ականա ալստեղ գտնում է իր կյանքին համապատասխան իրավիճակներ, փորձում է իրեն նույնացնել համարձակ և քաջարի հերոսների հետ:

Մեծահասակները, ցանկանալով երեխայի հետ խոսել իրենց դժվարությունների մասին կամ ինչ-որ բան հուշել, դժվարանում են համապատասխան բառեր գտնել, վախենում են, որ երեխան ճիշտ չի հասկանա իրենց: Այդ իրավիճակից

ելքն այն է, որ մեծահասակը երեխայի հետ ընկղմվի երևակայության և կախարդանքի աշխարհը, իսկ գործնական ամենալավ օգնականը հեքիաթային պատմություններն են:<<Այն ամենը, ինչին նայում ես, կարող է հեքիաթ դառնալ և դու կարող ես պատմություն կերտել այն ամենից, ինչին դիպչում ես>>:

Չանս Քրիստիան Անդերսեն

Չարյուրամյակներ շարունակ մարդիկ ունեցել են շատ բարձր բարոյական և հոգևոր զարգացածության հասած առաջնորդներ, որոնք իրենց գիտակցությամբ անհամեմատ ավելի առաջ են եղել ժամանակներից, նրանք իրենց առաքելությունն են համարել ուղղորդել և սատարել մարդկանց: Ուստի, հաշվի առնելով տեղային և ժամանակաշրջանին բնորոշ առանձնահատկությունները, նրանք ընտրել են տարբեր միջոցներ, իրենց իմաստությունը մարդկանց փոխանցելու ձևեր, ինչն էլ հետագայում կոչվեց ազգային ավանդություն: Այսպիսով ժողովրդական հեքիաթները, առակներն ու լեգենդները մարդկային էության շատ ավելի խորը իմացություն, և հավերժական իմաստություն են կրում իրենց մեջ:

2.2 Չեքիաթի դաստիարակչական նշանակությունն երեխայի զարգացման գործում

Յուրաքանչյուր հեքիաթ ունի դաստիարակչական հզոր արժեք և բարոյական կարևոր սկզբունքներ, որոնք ոչ թե ներկայացվում են իբրև քարոզ, այլ արտահայտվում են հերոսների արարքների, խոսքերի

միջոցով:Աննկարագրելիորեն մեծ է երեխայի հոգու. զգացմունքների և համոզմունքների վրա հեքիաթի թողած ազդեցությունը:Ինչպես հանրաճանաչ իտալացի գրող Ջանի Ռոդարին է նշում.<<Յեքիաթը միաժամանակ ստեղծագործական ունակությունների, բանավոր կապակցված խոսքի զարգացման արդյունավետ միջոց է>>:

Անսահման մեծ է հեքիաթների ինչպես դաստիարակչական, այնպես էլ պատմաճանաչողական և գրական-գեղարվեստական արժեքն ու նշանակությունը: Յեքիաթները ժողովրդի համար միայն ժամանցի առարկա չեն եղել, որոնցով կարելի էր կարճել ձմռան երկար ու ձանձրալի գիշերները, փարատել ցերեկվա ծանր առօրյայի ճնշիչ տպավորությունը:Յեքիաթները կատարել են հասարակական լայն զանգվածների լավագույն ձգտումների ու իղծերի յուրահատուկ հաղորդչի դերը,ամրապնդել են նրանց նվիրական ավանդները իրար հաջորդող սերունդների գիտակցության մեջ:Յեքիաթների միջոցով ժողովուրդը դրսևորել է այն ոգևորումները,որոնք մղել է ինքը բնության տարերային ուժերի հաղթահարման համար, արտահայտել իր մտորումները, որոնել է իր կրած տառապանքների պատճառները, պայքարի կոչ է արել ամեն տիպի բռնության, ճնշման, անարդարության ու շահագործման դեմ:Մարդիկ դարեր շարունակ ոգևորվել են հեքիաթների հերոսների խիզախության, անվեհերության, խելքի ու հնարամատության հիանալի օրինակներով, դժվարությունները հաղթահարելու մեծ կամքով, չքավորների ու ընկածներին զորավիզ կանգնելու ազնիվ ձգտումով,արդարությունը պաշտպանելու և ճշմարտությանը հասնելու անձնագոհ պատրաստակամությամբ, ջանադիր աշխատասիրությամբ, հավատարմությամբ և անձնագոհությամբ: Ժողովրդական բանահյուսության մյուս ժանրերի հետ միասին,հեքիաթները հարուստ նյութ են տալիս ժողովրդի իղծերի ու անակնկալների հարուստ պատմությունն ուսումնասիրելու համար:Յեքիաթների լավագույն նմուշներն այսօր էլ չեն կորցրել իրենց հմայքն ու ուժը և գեղարվեստական մեծ բավականություն են պատճառում մարդկանց:Նրանք ունեն յուրահատուկ նշանակություն այնքանով,որքանով որ բանաստեղծական

բարձր ձևերի մեջ կերպավորում են ժողովրդի դարավոր մտքերն ու զգացմունքները, մարդկության անկրկնելի մանկությունը: Այսպիսով, հեքիաթը յուրաքանչյուր փոքրիկի լիարժեք զարգացման ամենամատչելի տարբերակներից մեկն է: Այդպես եղել է, կա ու կլինի: Պետք է թերագնահատել հեքիաթի դերը երեխայի կյանքում: Ճիշտ ընտրած հեքիաթը դրական ազդեցություն կթողնի երեխայի հուզական ներաշխարհի վրա, կուղղի և կլավացնի նրա պահվածքը, ինչպես նաև կզարգացնի սեփական անձի և ուժերի նկատմամբ հավատը: Հեքիաթի հրաշք աշխարհը գրավում է երեխաներին և այն, ինչ որ նրանք չեն կարող տեսնել իրականության մեջ, տեսնում են այդ գեղեցիկ աշխարհում: Հեքիաթներն ունեն կրթիչ և դաստիարակիչ ուժ: Երեխայի համար հեքիաթների կարևորության, նշանակության մասին կարելի է խոսել անվերջ: Միանշանակորեն համակարծիք ենք որոշ հետազոտողների վերջնական եզրակացություններին՝ հրաշապատում հեքիաթների դերը երեխաների զարգացման և առողջ հոգեկերտվածք ձևավորելու համար անգնահատելի և անփոխարինելի են: Ի վերջո, երեխան, ով մեծացել է հեքիաթներ ու լեգենդներ ունկնդրելով, նկատելիորեն ավելի առողջ է, խելացի, քաջ և կրեատիվ:

2.3 Հեքիաթի, որպես երեխայի զարգացման միջոցի, կիրառման նպատակը

Յուրաքանչյուր հեքիաթ երեխաներին մատչելի լեզվով նրանց կյանք է սովորեցնում, պատմում չարի ու բարու մասին: Հեքիաթների՝ երեխաների զարգացման գործում կիրառման նպատակները բազմազան են. սկսած երևակայությունը զարգացնելուց մինչև ճիշտ խոսքի ձևավորում: Հեքիաթը երեխաներին մատչելի լեզվով կյանք է սովորեցնում, պատմում չարի ու բարու մասին: Երեխաներն ավելի հեշտ են ընկալում հեքիաթը, քան թե

մեծահասակների դաստիարակչական քարոզները:Ուսումնասիրությունները ցույց են տվել՝ երեխաները,որոնց փոքր հասակից սկսած հեքիաթներ են պատմել, ավելի շուտ են սովորում իրենց մտքերը ճիշտ արտահայտել: Ջեքիաթների հիմնական նպատակն է զարգացնել երեխայի երևակայությունը և ստեղծագործական պոտենցիալը:Մանկական հեքիաթները ընդլայնում են երեխայի բառապաշարը,օգնում են ճիշտ և տրամաբանական խոսք կազմել:Կարևոր է նաև այն,որ հեքիաթներն երեխայի խոսքը դարձնում են ավելի էմոցիոնալ և պատկերավոր: Ձևավորվում է հարցերը ճիշտ ձևակերպելու կարողություն :Երեխաներն ընդհանրապես իրականությունը պատկերավոր են ընկալում,իսկ հեքիաթները հենց նպաստում են իրականության ճիշտ ընկալմանը:Երեխաները հեքիաթների միջոցով պատկերավոր են ընկալում նաև չարն ու բարին:Ջեքիաթներում միշտ հաղթում է բարին, ինչը երեխային կօգնի հաղթահարել կյանքի դժվարությունները ենթագիտակցությունում ունենալով բարու հաղթանակի գաղափարը:Նույն հեքիաթը երեխային կարելի է մի քանի անգամ պատմել, որպեսզի նաև լավ ընկալի բուն հեքիաթի բուն ասելիքը: Այսպիսով, հեքիաթների միջոցով կարելի է երեխայի մեջ բնավորության և գործելակերպի շատ դրական հատկանիշներ դաստիարակել:Այնտեղ կա բարի և չար ուժերի պայքար, և մշտապես հաղթում է բարին:Կարևորվում է բարությունը,մարդկանց օգնելու պատրաստակամությունը,սերը,կարեկցանքը:Ջեքիաթների հրաշք աշխարհը գրավում է երեխաներին և այն,ինչ որ նրանք չեն կարող տեսնել իրականության մեջ,տեսնում են հեքիաթներում:Ջեքիաթներն ունեն կրթիչ և դաստիարակիչ ուժ, ուստի հեքիաթը թույլ է տալիս դաստիարակել դրականի վրա հենվելով:Ինչ վերաբերում է հեքիաթների ուսուցման մեթոդներին,ապա դրանցից կարելի է առանձնացնել ու մատնանշել<<Ուղղորդվող ընթերցանության>> մեթոդը,որը հնարավորություն է տալիս երեխաների մեջ հետաքրքրություն արթնացնել ընթերցանության բուն գործընթացի նկատմամբ:<<Ուղղորդվող ընթերցանության>> մեթոդի հիմքում ընկած է ընթերցանության գործընթացի դիտարկումը:Ի վերջո, ինչպե՞ս են կարողում հմուտ, ընթերցողական կուլտուրային տիրապետող մարդիկ:Կարողում են

տեքստի մի հատված, դադարից հետո հարցերի միջոցով քննարկում իմաստը: Յեքիաթների սյուժեն ունի մի հիմնական գիծ՝ չարի ու բարու պայքար, որի արդյունքում միշտ հաղթում է բարին: Այս ամենը, կարելի է ասել, ձևավորում է երեխաների արժեհամակարգը: Պետք է միշտ հիշել, որ երեխաներն ունեն շատ նուրբ հոգի և զգացմունքներ, նրանց համար դժվար է հասկանալ ու ըմբռնել իրականությունը: Նաև անհրաժեշտ է գիտենալ, որ երեխաների համար պետք է հեքիաթներ կարդալ այն տարիքից, երբ նրանք հասկանում են խոսքը:

2.4 ՀԵՔԻԱԹՆԵՐԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

Հեքիաթների հեղինակը ժողովուրդն է: Նա է ստեղծել դրանք, ինչպես առասպելները, Էպոսը, առածները: Ավելի ուշ առանձին հեղինակներ մշակում են ժողովրդական հեքիաթները: Հեքիաթները բաժանվում են երեք մեծ խմբի՝ հրաշապատում կամ կախարդական, կենդանական և իրապատում:

Հրաշապատում հեքիաթներում պատկերվում է բարի ուժերը մարմնավորող հերոսների պայքարը չար ուժերի դեմ: Չար ուժեր են դևերը, կախարդները.

վիուկները և այլն: Դեպքերը սովորաբար տեղի են ունենում ստորգետնյա թագավորությունում, .այլ աշխարհներում, անհավատալիս իրական է դառնում:

Կենդանական հեքիաթներում անձնավորում են տարբեր կենդանիներ, պատկերվում է նրանց վարքը: Նրանց միջոցով այլաբանորեն ներկայացվում են մարդկային որակի հատկանիշներ:

Իրապատում հեքիաթներում նկարագրվում է ժողովրդի կյանքը, մարդկային վսեմ ձգտումները. Շատ հեքիաթներում ծաղրի են ենթարկում ժողովրդին կեղեքողներին:

Բացի հեքիաթների այս հիմնական տեսակներից գոյություն ունեն հեքիաթների ուրիշ տեսակներ: Դրանցից են.

Դիդակտիկ հեքիաթներ

Դիագնոստիկ հեքիաթներ

Պոնֆիլակտիկ հեքիաթներ

Բուժիչ-հոգեբանական հեքիաթներ

Ջեքիաթները հիմնականում արձակ են ստեղծվել, կան նաև չափածո հեքիաթներ: Ջեքիաթների մեծ մասին բնորոշ են նույն սկիզբը, ինչպես՝ «Լինում է, չի լինում», «Կար, չկար», «Ժուկով, ժամանակով», «Ժամանակով», «Չգիտեմ որ երկրում, որ թագավորությունում»:

Վերջաբանի համար էլ հատուկ արտահայտություններ կան, ինչպես՝ «Երկնքից երեք խնձոր ընկավ», «Նրանք հասան իրենց մուրազին, դուք էլ հասնեք ձեր մուրազին»: Բոլոր հեքիաթներում չարի ու բարու պայքար կա, և այդ պայքարը միշտ ավարտվում է բարու հաղթանակով:

ԴԱՍԻ ՊԼԱՆ

ԿԱՅԻՆ ԱԽՊԵՐ

Դասարան՝ 3-րդ

Դասանյութը՝ Հովհաննես Թումանյան «Կացին ախպեր»

Դասի տիպը՝ հաղորդման դաս

Նպատակը՝ զարգացնել բառապաշարը,

արտահայտիչ կարողալու կարողությունները,

ստեղծագործական միտքը,

ամրապնդել լեզվական գիտելիքները,

Խնդիրները՝ աշխատանք հեքիաթի իմաստի ընկալման շուրջ

և որ բառերի բացատրություն

խմբային աշխատանք

Վերջնադրույունքներ՝ կկարողանան բացատրել հեքիաթի իմաստը,

կրկնազգրեն հերոսներին և նրանց կատարած,

արարքների պատճառ հետևանքային կապը,

կամրապնդեն անցած լեզվական գիտելիքները:

Խթանում՝ Ուսուցչուհին գրատախտակին փակցնում է տարբեր տնտեսական գործիքների նկարներ: Նկարների շուրջ կիրառվում է մտագրոհ:

Անյուհետև դասը շարունակվում է Թումանյանի «Կացին ախպեր» հեքիաթի դիտմամբ: Հարց ու պատասխանի միջոցով վեր է հանվում հեքիաթի բովանդակությունը, հերոսների արարքները:

1. Որտե՞ղ էին իրադարձությունները կատարվում:

2. Ինչու՞ զարմացան գյուղացիները:

3. Ինչու՞ գյուղացիները չկարողացան օգտագործել կացինը:

Իմաստավորում՝

Պատասխանները լսելուց հետո երեխաները կարդում են հեքիաթը, կիրառվում է ««Դադարներով ընթերցելու»» մեթոդը: Ընթերցանության ընթացքում երեխաները նշում են նաև ուղղագրական արժեք ունեցող բառերը, որոնք պետք է ընթերցանությունից հետո դուրս գրել:

Ընթերցելուց հետո ուղղել հետևյալ հարցերը.

Նկարագրեք այն գյուղը, որտեղ չգիտեին՝ կացինն ինչ է:

Ինչը զարմացրեց գյուղացիներին:

Ինչպիսին էին գյուղացիները:

Սարսափահար գյուղացիները ինչ խնդրեցին կացնի տիրոջը:

Եթե կացինը լեզու ունենար, ինչ կասեր գյուղացիներին:

Ֆիզկուլտ դադար- «Մատիկների երգը»:

Կատարել բառային աշխատանք:Բացատրել դարման բառի իմաստը:Դուրս գրել բառատեսքում մարդիկ, ախպեր, ջարդել,դարսել, խնդրել,առաջին,իջևել,փորձանք, մարագ բառերը:

Դասարանը բաժանվում է երեք խմբի:Յուրաքանչյուր խումբ պետք է ամբողջացնի իրեն տրված նկարները,որոնք կտրտված են:Ամբողջացնելուց հետո ստանում են պատկեր, որի հակառակ կողմում գրված է հեքիաթից դուրս բերված նախադասություն:Ուսուցչուհին հանձնարարում է այդ նախադասությունից դուրս գրել գոյականները և բայերը:Աշխատանքները ներկայացնելուց հետո կրկնում են գոյականի և բայի մասին ունեցած գիտելիքները:

Տեսասահիկի միջոցով կատարում են նաև հետևյալ առաջադրանքները.

1.Նախադասության բայերն օգտագործել տարբեր օժանդակ բայերի հետ:

««Մարդը իր կացինը գոտկից հանեց,փայտը ջարդեց,մանրեց,դարսեց մյուս կողմ»»:

2.Նախադասության բայերը դարձնել ժխտական`տրված օրինակով.

Կացինը կարմրել էր:Կացինը չէր կարմրել:

Գյուղացիները վազում էին տիրոջ հետևից:

Կացինը գցում են մարագը:

Կշռադատում

Մտածիր.

Չեքիաթում կացին ախպերը վնասում է այն մարդկանց, ովքեր չգիտեն նրա հետ վարվելու ձևը: Այսօր նույն կերպ կարող են վնասել հեռուստացույցը, համակարգիչը, հեռախոսը, եթե չպահպանենք դրանցից օգտվելու կանոնները:

Երեխաները քննարկում են և բերում օրինակներ, թե ինչպես կարող են տարբեր կենցաղային իրեր և գործիքներ վնաս պատճառել, եթե չիմանան դրանց հետ վարվելու կանոնները:

Այսպիսով, ցանկացած սարք, ցանկացած գործիք կարող է օգտակար լինել, եթե գիտես նրա հետ վարվելու ձևը, հակառակ դեպքում կարող է վնասել: Ճանաչիր քեզ շրջապատող աշխարհը, և դուք օգտակար կլինեք միմյանց:

Գնահատումը կատարվում է փոխադարձ գնահատման միջոցով, կատարվում է նաև դասի անդրադարձ:

Տնային հանձնարարություն. Բառատեսրում դասանյութից դուրս գրված բառերով, կազմել բառակապակցություններ և նախադասություններ:

Գործնական համատեքստ

Դաս-հեքիաթի միջոցով կատարեցի հետազոտություն,իմ առջև դնելով հետևյալ նպատակները:

Ուսումնասիրել սովորողների իմացական(մտածողություն, երևակայություն, ուշադրություն),հուզական(հույզեր, զգացմունքներ), գործունեության տեսակների դրսևորմանը:

Ջետնել սովորողների հնարամտությանը, տարբեր իրավիճակներում կողմնորոշվելու,անհատապես և խմբով աշխատելու, միմյանց հարգելու,օգնելու կարողությանը:

Փոխադարձ գնահատման միջոցով իր և ընկերների գործունեությունը գնահատելու կարողությանը:

Դիտարկում

2022-23 ուտարի

3-րդ դասարան,18 աշակերտ

Սովորողի բնորոշ վարքագիծ	Տվյալ վարքագիծը բնորոշող աշակերտների թիվը
Ջետաքրքրություն	18 աշակերտ
Ուշադրություն	16 աշակերտ
Իրավիճակի կողմնորոշում	10 աշակերտ
Օգնելու կարողություն	6 աշակերտ
Գնահատելու կարողություն	18 աշակերտ

Եզրակացություն

Ուսումնասիրությունը հնարավորություն տվեց հանգելու հետևյալ եզրակացությունների.

Կրտսեր դպրոցականի կյանքում հեքիաթն ունի հսկայական նշաշակություն: Հեքիաթների միջոցով կարելի է երեխաների մեջ դաստիարակել բնավորության, գործելակերպի դրական հատկանիշներ: Հեքիաթների կախարդական աշխարհն իր բազմաբնույթ պատկերներով, գունագեղ երանգներով գրավում է երեխաներին և այն, ինչ նրանք չեն կարողանում տեսնել իրական կյանքում, տեսնում են հեքիաթներում: Այդ է պատճառը, որ երեխան կարևորելով բարությունը, սերը, կարեկցանքը, հեքիաթներում հանդես է գալիս դևերին, հրեշներին հաղթող հսկայի դերում: Հեքիաթների ուսուցման ժամանակ երեխաները դասապրոցեսում իրենց ավելի ազատ ու անկաշկանդ են զգում, ցուցաբերում են բարձր ուշադրություն և հետաքրքրասիրություն ուսուցանվող դասանյութի նկատմամբ: Հետևաբար դասը դառնում է ավելի արդյունավետ և նպատակային: Հեքիաթները երեխայի մտածողության, խոսքի և հաղորդակցման զարգացման անփոխարինելի միջոց են հանդիսանում: Հեքիաթների միջոցով զարգանում է երեխայի բառապաշարը, պատկերային խոսքը, գեղագիտական ճաշակը:

Այսպիսով, հեքիաթների հիմնական նպատակն է զարգացնել երեխաների երևակայությունը և ստեղծագործական միտքը: Մանկական հեքիաթները ընդլայնում են երեխաների բառապաշարը, օգնում են ճիշտ և տրամաբանական խոսք կազմել, այն դարձնել էմոցիոնալ և պատկերավոր: Ուստի անհրաժեշտ է հեքիաթների տարբեր տեսակներից ընտրել համապատասխանը՝ նպաստելով երեխաների աշխարհաճանաչողական, երևակայական, ստեղծագործական և խոսակցական մակարդակների իրացմանը համապատասխան մեթոդների կիրառմամբ:

Օգտագործված գրականություն

1. Ս. Կարապետյան «Չեքիաթների դերը կրտսեր դպրոցականի անձի ձևավորման և զարգացման գործընթացում»:
2. Յու. Ամիրջանյան, Ա. Սահակյան «Մանկավարժ»:
3. «Նախաշավիղ 3-4», 2009 թ.
4. Լ. Ալեքսանյան, Ն. Թորոսյան «Քաղաքացիական դաստիարակություն»
5. Արզումանյան Ս. .ԷԼԴԱ գրին, «Իրավաբանական հոգեբանություն»: